

Verkennd natuurwaardenonderzoek

Locatie: Vliertuin, Winterswijk (Gelderland)
Datum: 7 januari 2013
Projectnummer: 211x04478
Opgesteld door: P. Maas – Ecoloog ruimtelijke ordening

In het kader van het project Impuls Winterswijk Oost worden de locaties Vliertuin (en Pelkpark) herontwikkeld. Het huidige aanbod van voorzieningen op het gebied van basisonderwijs, welzijn en sport in Winterswijk Oost is versnipperd. De gemeente Winterswijk werkt in dit project samen met OBS De Kolibrie en De Olm, Katholieke Daltonschool De Vlier, CBS Prins Willem Alexander, Stichting Welzijn Winterwijk (SWW), Wijkwerk, De Woonplaats en de bewoners en ondernemers uit Oost. Er zal een nieuwe multifunctionele accommodatie worden ontwikkeld.

Om de beoogde ontwikkeling mogelijk te maken dient de vigerende bestemming gewijzigd te worden, een nieuw bestemmingsplan is daarom noodzakelijk. In het kader van de juridisch-planologische procedure is derhalve een toetsing aan de Flora- en faunawet verplicht. Middels een verkennend flora- en faunaonderzoek is een beoordeling gemaakt van de effecten die het plan zal hebben op beschermde natuurwaarden. Hierdoor wordt duidelijk of het plan in overeenstemming is met de natuurwetgeving.

Natuurbescherming in Nederland

De bescherming van de natuur is in Nederland vastgelegd in respectievelijk de Natuurbeschermingswet (NBwet) en de Flora- en faunawet (FFwet). Deze wetten vormen een uitwerking van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Daarnaast vindt beleidsmatige gebiedsbescherming plaats door middel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die is geïntroduceerd in het 'Natuurbeleidsplan' (1990) van het Rijk en op provinciaal niveau in de Structuurvisie en Verordening Ruimte is vastgelegd.

- **Natuurbeschermingswet**

De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op de Europees beschermde Natura 2000-gebieden en de Beschermde natuurmonumenten. De Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden worden in Nederland gecombineerd als Natura 2000-gebieden aangewezen. Als er naar aanleiding van projecten, plannen en activiteiten mogelijk significante effecten optreden, dienen deze vooraf in kaart gebracht en beoordeeld te worden. Projecten, plannen en activiteiten die mogelijk een negatief effect hebben op de beschermde natuur in een Natura 2000-gebied (of Beschermde Natuurmonument) zijn vergunningsplichtig.

- **Provinciaal natuurbeleid**

De Ecologische Hoofdstructuur en de provinciale groenstructuur zijn ruimtelijk in de Structuurvisie en Verordening vastgelegd. De begrenzing en ruimtelijke bescherming van de ecologische

hoofdstructuur is geregeld in het Streekplan Gelderland. De begrenzing van de EHS is op 1 juli 2009 door Provinciale Staten gewijzigd. De EHS is een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingzones. Dit netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur en verbindingzones tussen de gebieden. Ook de beheergebieden voor agrarisch natuurbeheer behoren tot de EHS. De feitelijke beleidsmatige gebiedsbescherming vindt plaats middels de uitwerking van het provinciaal beleid in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging niet mogelijk is, als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied worden aangetast. Afwijken van deze regel is alleen mogelijk als het maatschappelijk belang groot is en er geen reële alternatieven zijn.

- Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet heeft betrekking op alle in Nederland in het wild voorkomende zoogdieren, (trek)vogels, reptielen en amfibieën, op een aantal vissen, libellen en vlinders, op enkele bijzondere en min of meer zeldzame ongewervelde diersoorten (uit de groepen kevers, mieren, schelp- en schaaldieren) en op een honderdtal vaatplanten. Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aanwezige soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet naast de zorgplicht ook rekening gehouden worden met de juridisch zwaarder beschermde soorten uit 'tabel 2', de bijlage 1 soorten van het besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, de soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (tezamen tabel 3) en met alle vogels. Van deze laatste groep is een lijst opgesteld met vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en een lijst met vogels waarbij inventarisatie gewenst is. Komen soorten van de hierboven genoemde beschermingsregimes voor dan is de eerste vraag of de voorgenomen activiteit effecten heeft op de beschermde soorten. Treden er effecten op dan dient er gekeken te worden of er passende maatregelen getroffen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen.

Werkwijze verkennend natuurwaardenonderzoek

Om een beeld te krijgen van de potentiële natuurwaarden in het plangebied is eerst een bronnenonderzoek gedaan. Voor dit bronnenonderzoek is gebruik gemaakt van vrij beschikbare gegevens, zoals algemene verspreidingsatlassen en internetbronnen. Door middel van het bronnenonderzoek is een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten vanuit de ruimtelijke ontwikkeling op beschermde habitattypen en habitatsoorten onder de Natuurbeschermingswet. De eerder uitgevoerde onderzoeken uit 2007 (quickscan) en 2008 (aanvullend vlermuizenonderzoek) zijn inmiddels gedateerd. Derhalve is naast een bronnenonderzoek door een ecooloog van BRO¹ op 24 juli 2012 een verkennend veldbezoek gebracht aan het plangebied om een goede

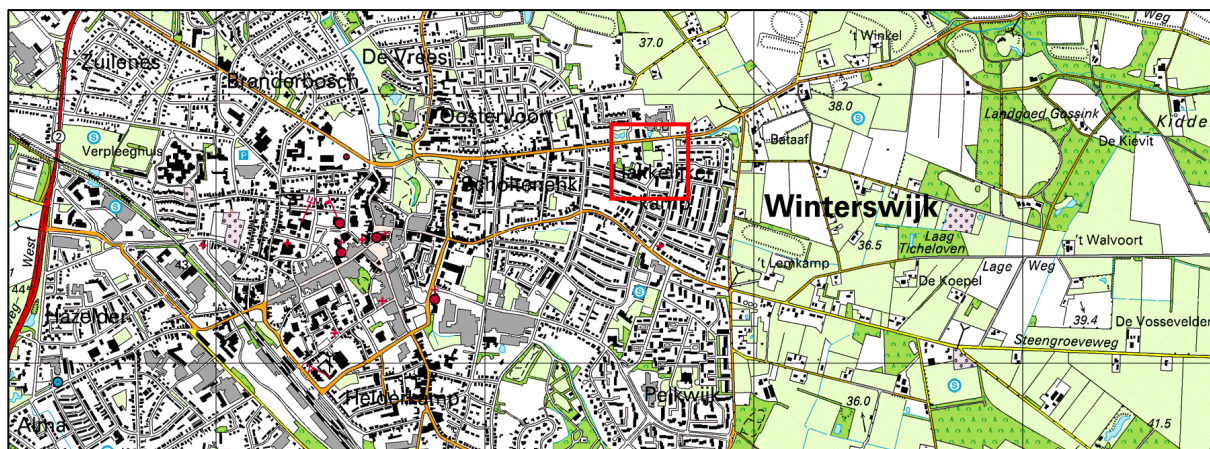
¹ BRO is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus en heeft als doel kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging. Onze werkzaamheden voeren wij dan ook uit volgens de door het NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010).

beeld te krijgen van het plangebied *in situ*. Mogelijke verblijfplaatsen en sporen van dieren zijn onderzocht. Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek is vervolgens een inschatting gemaakt van de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op beschermde natuurwaarden vanuit de Flora- en faunawet en planologisch beschermde natuurwaarden. Deze werkwijze vloeit voort uit de 'Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen' van het Ministerie van LNV van september 2009.

Beschrijving van het plangebied

Beschrijving van het initiatief en huidige situatie

Het plangebied Vliertuin is gelegen tussen Vredenseweg, Acacialaan, Vlierstraat en Olmenstraat. Het gebied heeft een uitgesproken groene uitstraling, mede dankzij een aantal monumentale bomen. Er staan nu drie gebouwen ten behoeve van Katholieke Daltonschool De Vlier, OBS De Olm en de buitenschoolse opvang. Ook staat er een voormalige bedrijfsloods van Droppers. De bouwtechnische kwaliteit is matig; sloop en nieuwbouw vormt daarom het uitgangspunt. Verder sluit de inrichting en typologie van de gebouwen niet meer aan bij de huidige onderwijsopvattingen. Het halen en brengen van de kinderen vindt plaats via de Olmenstraat, Vlierstraat of Vredenseweg. Daar wordt ook geparkeerd. Op het terrein zelf is geen parkeergelegenheid. Het plangebied is aan drie zijden ingesloten door bestaande bebouwing. Nabij de locatie ligt aan de Vredenseweg een benzineverkooppunt. De ligging en globale begrenzing van het plangebied zijn te zien in de onderstaande afbeelding.

Figuur 1: Globale ligging en begrenzing van het plangebied in het centrum van Winterswijk.

De medewerkers binnen de discipline ecologie voldoen aan de door het Ministerie van EL&I genoemde voorwaarden voor ter zake deskundigen op het gebied van ecologisch onderzoek.

Beeldimpressie van het plangebied Vliertuin te Winterswijk, met van links naar rechts en van boven naar beneden: 1) ingang van het SWW en OBS de Olm aan de Olmenstraat, 2) hoek van de Olmenstraat en de Vlierstraat, 3) 't Klaverblad aan de Vlierstraat, 4) open kavel aan de Acacialaan, 5) open grasveld in het plangebied, 6) bedrijfsbebouwing van Droppers, 7) een van de gebouwen van de Katholieke Daltonschool De Vlier en 8) huidige fiets/wandelpadaan de Vredenseweg naar de open grasweide tussen de gebouwen.

Toekomstige situatie (planconcept)

De multifunctionele accommodatie (MFA) zal bestaan uit twee lagen, zodat het ruimtebeslag wordt beperkt tot maximaal 1.500 m². Het woonprogramma omvat circa 9 appartementen, 8 woningen achter de Acacialaan en 4 tot 5 woningen op de locatie Droppers.

In het stedenbouwkundig ontwerp voor de MFA wordt uitgegaan van een langgerekte lint. Het woonprogramma wordt ondergebracht in een tweede lint, parallel aan de Acacialaan. De opzet van de Linten maakt het mogelijk om het 'bosje' aan de Vredenseweg te behouden.

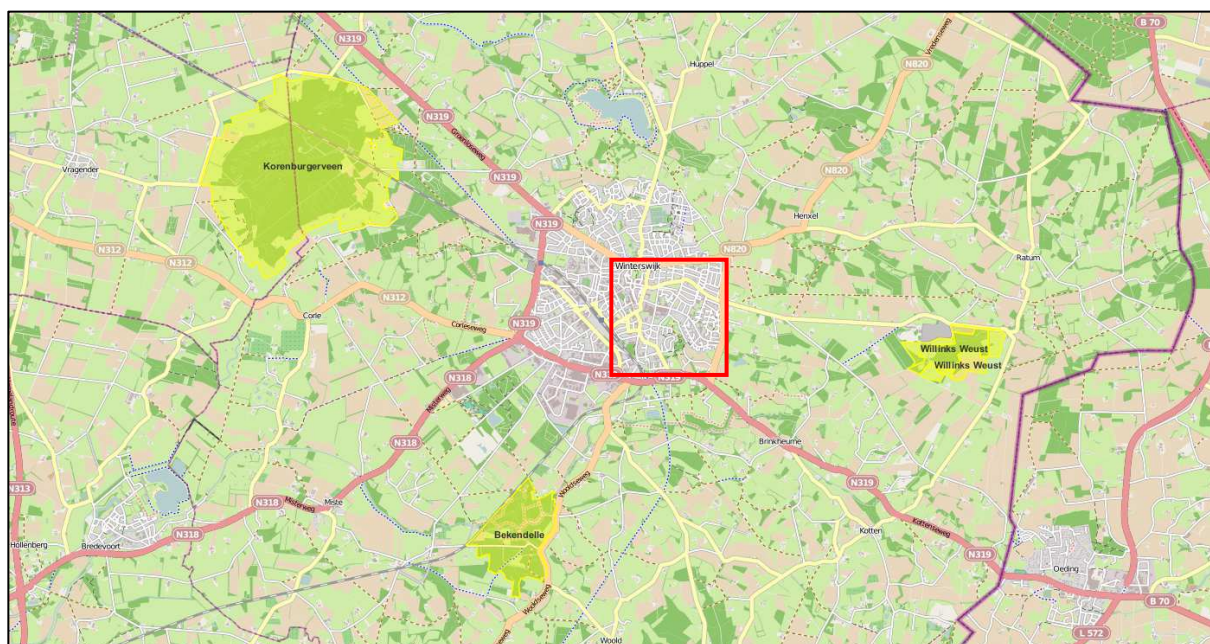
Het plangebied behoudt haar groene karakter. Het areaal openbaar groen in de nieuwe situatie is gelijk aan de huidige situatie: circa 10.700 m² (circa 50% van de totale oppervlakte). Bestaande bomen worden zoveel mogelijk ingepast. Het gaat daarbij onder andere om de monumentale eiken centraal op het terrein, de platanen op de hoek Olmenstraat - Vlierstraat, het boomplantdag-bosje in de westhoek en de groensingel langs de achtertuinen van de Acacialaan. In de Linten wordt daarnaast ook het bosje aan de Vredenseweg ingepast.

Beschrijving van de natuurwaarden van het plangebied en effectbeoordeling

Onderstaand worden de resultaten van het verkennende natuurwaardenonderzoek gepresenteerd. Daarnaast is er per onderdeel een effectbeoordeling gegeven, waarin de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling worden afgezet tegen aanwezige natuurwaarden. Indien er effecten te verwachten zijn, is concreet geadviseerd over eventuele vervolgstappen, zie daarnaast ook de paragraaf conclusie en aanbevelingen.

- **Natura 2000-gebieden**

De dichtstbijzijnde wettelijk beschermde natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden "Korenburgerveen", "Willinks Weust" en "Bekendelle", liggen op ruim 3 kilometer afstand van de ontwikkelingslocatie in Winterswijk (zie onderstaande afbeelding).

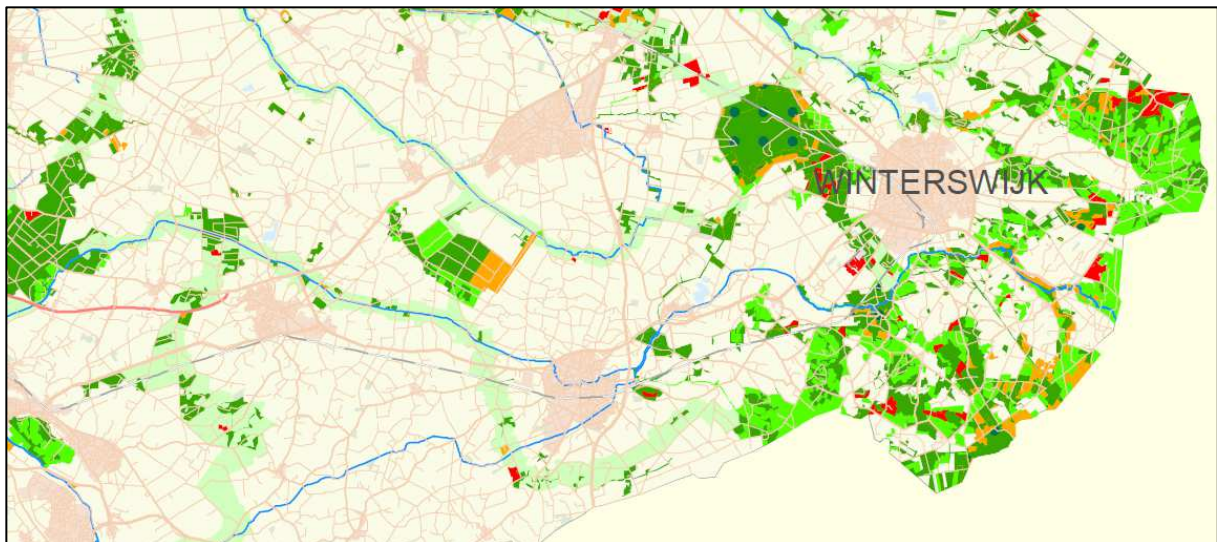

Figuur 2: Uitsnede van de gebiedendatabase van het Ministerie van EZ; de globale ligging van de ontwikkelingslocatie in de plaats Winterswijk is in de afbeelding rood omkaderd en ligt op ruime afstand van door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden.

De ontwikkelingslocatie in Winterswijk ligt hierdoor buiten de invloedssfeer van door de Natuurbeschermingswet beschermde gebieden. Mogelijk versturende effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op de huidige staat van instandhouding van aangewezen habitattypen en habitatsoorten zijn redelijkerwijs uit te sluiten. Vanuit het plan hoeft geen rekening gehouden te worden met de wettelijke gebiedsbescherming.

- **Ecologische Hoofdstructuur**

In het Streekplan Gelderland heeft de provincie de Ecologische Hoofdstructuur vastgesteld en bestaat uit drie onderdelen, namelijk EHS-natuur, EHS-verweving en ecologische verbindingsoones. Het plangebied ligt binnen de stedelijke contour van Winterswijk. Hiermee ligt het plangebied tevens geheel buiten de EHS zoals deze is vastgesteld door provincie Gelderland. Het plangebied ligt ook niet in de directe nabijheid van gebied aanwezen als EHS (zie afbeelding op de volgende pagina).

Figuur 3: Uitsnede kaart behorend bij hoofdstuk 15 van het ontwerp voor de Ruimtelijke Verordening Gelderland (RVG), vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 3 november 2009. De kaart toont de ecologische hoofdstructuur herbegrenzing 2009.

Door de ontwikkeling zullen derhalve geen wezenlijke kenmerken van de EHS worden aangetast (doordat de fysieke ontwikkeling buiten de EHS plaatsvindt). De ontwikkeling voorziet niet in een toename van het gebruik van het gebied, of in verdere licht- en geluidverstoring. In de planvorming voor het gebied hoeft geen rekening gehouden te worden met planologische bescherming van natuurwaarden.

- **Flora- en faunawet**

Onder de Flora- en faunawet zijn een aantal soortgroepen beschermd. Onderstaand worden deze soortgroepen besproken, het gaat om vaatplanten, grondgebonden zoogdiersoorten, vleermuizen, vogels, vissen, amfibieën, reptielen en ongewervelde diersoorten.

Vaatplanten

Het plangebied bestaat voor een groot gedeelte uit verhard terrein, bebouwingen en aangelegd perken en openbare groenstroken rondom het terrein. Er zijn enkele monumentale bomen in het plangebied aanwezig. In het gebied komen geen natuurlijke beplantingen voor. De hoogste diversiteit in plantensoorten is te vinden in de groene opgaande beplantingen ten zuiden van de voormalige bedrijfsbebouwing van Droppers. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen. Het voorkomen van streng beschermde plantensoorten is redelijkerwijs uitgesloten, het plangebied is geen geschikte biotoop. De aanwezige (te slopen) bebouwingen zijn daarnaast aan de buitenzijde geïnspecteerd op het voorkomen van beschermde muurvegetaties, deze zijn tevens afwezig. Door de huidige inrichting en gebruik van het terrein is het voorkomen van strikt beschermde plantensoorten redelijkerwijs uitgesloten. Door de ruimtelijke ontwikkeling zijn derhalve geen negatieve effecten te verwachten op streng beschermde plantensoorten. Er is geen reden tot het uitvoeren van een nader onderzoek naar het voorkomen van bijzondere en beschermde plantensoorten in het plangebied.

Grondgebonden zoogdieren

In het plangebied zullen slechts marginaal enkele algemeen beschermde grondgebonden diersoorten voorkomen. Er zijn geen sporen van bijvoorbeeld konijn en mol waargenomen, het is wel mogelijk dat verschillende soorten algemene muizen en spitsmuizen in en rondom het plangebied voorkomen. Voor deze soorten geldt daarnaast een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen. Op basis van algemene verspreidingsgegevens en habitatvoorkeur is het voorkomen van grondgebonden strenger beschermde soorten, zoals eekhoorn en steenmarter (beschermingsniveau 2) en boommarter en bever (beschermingsniveau 3), binnen het plangebied uit te sluiten. Het gebied heeft voor deze soorten geen waarde als vast leefgebied of onderdeel daarvan. Bij de planvorming hoeft derhalve geen rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van streng beschermde grondgebonden zoogdiersoorten.

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enzovoort). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten en spleten en achter loshangende schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten. Tijdens het veldbezoek is gelet op de aanwezigheid van potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen, zoals bijvoorbeeld holle bomen en gebouwen. Er zijn een aantal geschikte bomen waargenomen, daarnaast hebben de te slopen gebouwen potentiële invliegopeningen. Naar verwachting kunnen vleermuizen achter de aanwezige boeiboorden een verblijfplaats hebben, daarnaast lijkt de voormalige bedrijfsbebouwing geschikt als verblijfplaats. De geschikte bomen in het plangebied blijven naar verwachting allen behouden (het gaat om de monumentale bomen die ingepast zijn in het ontwerp), het is niet te verwachten dat door de rooi van groene structuren vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen vernietigd worden. Voor de sloop van de bestaande bebouwingen in het plangebied is het

echter noodzakelijk om een nadere onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Het plangebied gezien de inrichting is enigszins geschikt als foerageergebied voor vleermuissoorten, maar het is uitgesloten dat het gaat om essentieel foerageergebied. Door de ruimtelijke ontwikkeling zullen tevens geen verbindende lijnstructuren in het landschap worden aangetast. De ontwikkeling zal hierdoor geen effect hebben op mogelijk aanwezige vliegroutes. De ontwikkeling leidt naar verwachting niet tot een aantasting van de huidige staat van instandhouding van aanwezige vleermuissoorten.

Vogels

Naast zwarte kraai, zijn soorten als houtduif, merel en kauw waargenomen tijdens het veldbezoek. Vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen volgens de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' van het Ministerie van LNV (2009), zoals huismus en gierzwaluw, zijn binnen of direct rondom het plangebied niet waargenomen. Nesten van zwarte kraai vallen onder categorie 5 van de aangepaste vogellijst. Dit is een categorie nesten van vogelsoorten die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als die broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Broedgevallen mogen te allen tijde niet verstoord worden, dit geldt ook buiten het 'algemene' broedseizoen van maart tot september. De nestplaatsen van de categorie 5 soorten zijn daarnaast buiten de broedperiode beschermd wanneer in de directe omgeving geen geschikte alternatieven zijn waar deze soorten zich kunnen vestigen. De aanwezigheid van alternatieve vestigingsplaatsen in de omgeving is onderzocht middels een zogenoemde omgevingscheck. Voor zwarte kraai zijn er vele mogelijkheden om een alternatieve nestplaats te vinden in de directe omgeving, dit geldt met name voor het gebied ten westen van het plangebied; daar zijn voldoende opgaande structuren aanwezig. Er hoeft in de planvorming geen rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is, wel dient bij de uitvoering rekening gehouden te worden met broedende vogels.

Vissen, amfibieën en reptielen

Binnen het plangebied zijn geen permanente oppervlaktewateren aanwezig, de aanwezigheid van vissen en geschikte voortplantingsbiotoop voor amfibieën binnen het plangebied kan hierdoor worden uitgesloten. In Nederland komen zestien soorten amfibieën voor. Als leefgebied voor amfibieën is het plangebied slechts marginaal geschikt. Het voorkomen van strikt beschermde amfibieën is op basis van hun algemene verspreidingsgegevens en habitatvoorkeur in dit geval uit te sluiten. Wel kunnen redelijkerwijs soorten als bruine kikker en gewone pad in het plangebied voorkomen, voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het leefgebied van reptielen bestaat over het algemeen uit ijle vegetatie. Die vegetatie moet voldoende schuilmogelijkheden bieden. En de plek moet snel opwarmen en voldoende open zijn om te kunnen zonnen. Het plangebied is naar verwachting geen onderdeel van een leefgebied voor reptielen. Er hoeft in de planvorming derhalve geen rekening gehouden te worden met beschermde vis-, amfibie- of reptielsoorten.

Beschermde ongewervelde diersoorten

Voor beschermde ongewervelde soorten heeft het plangebied geen waarde door het ontbreken van geschikte biotopen en vegetaties. Het voorkomen van beschermde ongewervelde soorten is hierdoor met voldoende zekerheid uit te sluiten omdat dergelijke soorten zeer specifieke eisen

aan hun leefomgeving stellen. Derhalve zijn negatieve effecten op deze soortgroep redelijkerwijs niet te verwachten.

Conclusie en aanbevelingen

Het gehele terrein ligt buiten de invloedssfeer van door de Natuurbeschermingswet beschermde Natura 2000-gebieden en geheel buiten de Ecologische Hoofdstructuur. Er hoeft geen rekening gehouden te worden met de wettelijke en planologische gebiedsbescherming. Het is op basis van het verkennend flora- en faunaonderzoek en gezien de aard van de ontwikkeling redelijkerwijs uitgesloten dat de ruimtelijke ontwikkeling negatieve effecten zal hebben op streng beschermde vaatplanten, grondgebonden zoogdiersoorten, vissen, amfibieën, reptielen en ongewervelde diersoorten. Voor algemeen beschermde soorten onder tabel 1 van de Flora- en faunawet geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor alle soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de ontheffingsplicht, geldt een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aanwezige soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Vanwege het voorkomen van broedvogels in de opgaande structuren rondom het plangebied is het voor het plan vanuit de Flora- en faunawet nodig hiermee in de planvorming rekening te houden. In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in een gebied tijdens het broedseizoen sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Het is in de praktijk daarom niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van deze vogelnesten. Het is derhalve aan te bevelen om benodigde werkzaamheden uit te voeren in de periode dat de kans op broedende vogels het kleinst is. Dit is het geval in de periode september tot maart. Indien dit niet mogelijk is, dient het terrein voorafgaande aan de activiteiten behorende bij de ruimtelijke ontwikkeling onderzocht te worden op het voorkomen van broedende vogels. Als geen broedgevalen op het terrein of in de opgaande structuren direct rondom het plangebied aanwezig zijn, kan het plan in haar huidige vorm doorgang vinden.